

MANEKON
T 52/22

Tone Partljič

P.: 15.10.1971

N A J P O J E Č U K

(drama v treh dejanjih)

Osebe: ANA - kmečka gospodinja
ŠTEFAN - njen mož
DOMINIK - pastorek
VERONA - njegova mati
TRI ČRNE ŽENE

PREPIS PO IZVIRNIKU

avgust 1970

Nova Gorica PDG

t2952

T 78/12

- 1 -

I. dejanje

KMEČKA IZBA. Kmečka klop, predvsem pa prav majhna okna. Tri ženske v črnih rutah in črnih pletih sedijo za mizo in molijo. To je sedmi dan po smrti Anine matere.

1. ŽENSKA: Naj da pokojnici večni mir in pokoj...
- VSE ŽENSKE: Oče naš, kateri si v nebesih, posvečeno bodi tovje ime, zgodi se tvoja volja kakor v nebesih tako na zemlji...
1. ŽENSKA: In odpusti nam naše dolge in odpusti stari grešnici, ker si je sama vzela življenje.
- VSE ŽENSKE: Daj nam danes naš vsakdanji kruh in odpusti nam naše dolge, kakor jih tudi mi odpuščamo svojim dolžnikom.
1. ŽENSKA: Naj ta samovoljna smrt ne prinese hiši še večje nesreče...
- VSE ŽENSKE: In ne pelji nas v skušnjavo, temveč reši nas vsega hudega.
1. ŽENSKA: In naj ne poje več čuk pred to hišo, amen.
- VSE ŽENSKE: In naj ne poje več čuk pred to hišo, amen.
1. ŽENSKA: Dovolj smo molile, saj je bila velika grešnica.
2. ŽENSKA: In niti postregli nam niso.
3. ŽENSKA: Čudna hiša, čudna družina, bog pomagaj.
1. ŽENSKA: Saj on ni slab, le mlada je hudičeva.
2. ŽENSKA: Videli bosta, da si bo tudi ona enkrat vzela življenje kakor njena mati. To je v krvi. Tudi ona bo še enkrat visela.
3. ŽENSKA: Saj bi ne bilo nobene škode, bog mi odpusti.
1. ŽENSKA: A deček je revež pri hiši. Sicer pa je za njo prava pokora božja. Naj ga le redi, čeravno ni njen.
2. ŽENSKA: A zdaj je že velik in videli boste, da se ne bo dobro končalo.
1. ŽENSKA: (ko začuje, da prihaja ANA) In naj bog da, da bi ~~čuk~~ čuk ne pel več pred to hišo...
- ŽENSKE: Temveč reši nas vsega hudega, amen.

- 2 -

ANA: (z ročko vina v roki) Dovolj ste molile, pøjte! Teden dni smo molili in jokali, zdaj moramo spet na delo. Od molitev in cmerjanja ne zrase otava, se polje ne obdela. Ona, bog ji daj večni mir in pokoj, je vsaj rešena. Za njo je vsega konec. Nas pa še vse čaka.

1.ŽENSKA: Boglonaj! (vzame ročko in piye, potem potuje ročka ~~ix~~ iz roke v roko.)

ANA: Že dobro, kar nagnite ženske, zaslužile ste, molile ste ko v kaki procesiji. Z naših brajd je. Rdeče je ko kri, samo malo vodeno. Tudi mati so ga radi pili, a zdaj ne morejo več.

1.ŽENSKA: Boglonaj, zdaj moramo iti.

ŽENSKE: Bog daj srečò dobro. (odidejo)

ANA: (za njimi) Kavke črne! Te bi še res s svojim jamranjem priklicale čuka pred hišo. (potem kliče) Dominik!

DOMINIK: (vstopi, kakih štirinajst let mu je) Kaj hočete, mati?

ANA: Sem stopi, pred mene stopi!

DOMINIK: Kaj hočete, mati?

ANA: Umazan si.

DOMINIK: Kidal sem gnoj izpod krave.

ANA: Preobleci se in umij!

DOMINIK: Ja mati. (hoče k vratom druge sobe)

ANA: Čakaj. Sem stopi! Aži veš, kakšen dan je danes?

DOMINIK: Vem, moj rojstni dan.

ANA: Veš, kdo pride danes?

DOMINIK: Moja mati.

ANA: Veš, kaj je ona?

DOMINIK: Vem.

ANA: Ona je kurba, da ne boš pozabil.

DOMINIK: Ne bom pozabil, mati.

ANA: Ja, štirinajst let si že pri nas. Štirinajst let je, kar te je prinesla in te položila tja pod brajde. ^{Kaka} drobna štruca si bil, kako si se drl. Zdaj pa si že

- 3 -

- pravi fant, čeden si, skoraj boš lahko imel deklino.
Zdaj ~~je~~ zrel, da veš.
- DOMINIK: Ne maram žensk.
- ANA: Pa jih še boš, pa jih še boš. Saj moraš imeti nekaj materine krvi v sebi, veš. Pa saj si že pravi dečko, to bojo še babe norele za tabo.
- DOMINIK: No, mati.
- ANA: Nič, no mati. Saj se sama čudim, ko te zdaj tako gledam. Kako si zrasel. Ves močan si. Če bi bila še mlada, bi se že s tabo kaj pokotala po senu, sploh, ker je on taka šleva.
- DOMINIK: Veste kaj.
- ANA: (se uredi, sploh se je zdaj prvič nekoliko spozabila) Seveda, ne smem ti še tega praviti. Pametna morava biti. Zdaj bosta onadva kmalu tu. Vedno želim, da ji gre on proti, da bi ne mislila, da se kaj bojim. Ti pa pojdi zdaj v sobo in si obleci belo srajco. Tudi hlače si preobleci, da ne bo mislila, da smo kaki cigani. Če te bo vabila, veš, kaj ji moraš reči. Ponovi!
- DOMINIK: (govori na pamet) "Če me prej, ko sem bil majhen nisi hotela, potem tudi zdaj, ko sem velik, ne grem s tabo. Zakaj pa sime pustila pod brajdami!"
- ANA: Dobro je, tako ji reci. Pa še to ji povej, da smo te mi zredili, da ni nikdar dala niti dinarja zate, da smo mi trdo delali po teh bregačah, medtem ko se je ona raje vlačugala.
- DOMINIK: Dobro, mati.
- ANA: Zdaj pa se idi obleč. Belo srajco vzemi in boljše hlače.
- DOMINIK: Klobuka ne.
- ANA: Ne, zdaj pa idi in se vrni, ko te bomo poklicali.
- DOMINIK: Ja. (gre)
- ANA nekaj časa briše, si vzame novo ruto, vzame ročko in odide.
ŠTEFAN IN VERONA Prideta.

- 4 -

ŠTEFAN: Na, tu imaš ta svoj kovček. Kaj si le naložila, da je tako težek.

VERONA: Minčku sem prinesla nekaj oblek, da ne bo prekmečko oblečen.

ŠTEFAN: Saj ni važna moda, glavno je, da ni raztrgan in gol.

VERONA: Sedaj je star že štirinajst let, pa ni vseeno, kako je oblečen.

ŠTEFAN: Saj vem, kaj je tebi vedno pomenila moda, koliko si dala na obleko. Ko sem bil vojak, ti pa vojaška kurba...

VERONA: No, lepo te prosim.

ŠTEFAN: Ti pa vojaška kurba, sem ti bil dober, ker smo imeli vsi vojaki enake obleke, jaz pa še celo nekoliko lepšo, ker sem bil v skladisču in sem si jo izbral po meri. Ko pa sem odhajal domov in te v svoji mladostni norosti vabil, da greš z mano, si se smejala najprej mojim štofastim civilnim hlačam, mojemu klobuku in mojim visokim čevljem. Tedaj si se sramovala...

VERONA: Zelo mlada sem še bila takrat.

ŠTEFAN: Še zdaj pa mi ne gre v glavo, kako da si se prekleti spomnila name leto kasneje, ko si dobila otroka. Kako ti je padlo v glavo, da si ravno mene tožila za očetovstvo. Najbrž sem izgledal najbolj miren in boječ in nebogljen od vseh tvojih ljubčkov. Saj sem vedel, da ni moj, ker je minilo celo leto, kar sva bila zadnjič skupaj. No, pa so tebi verjeli ne meni.

VERONA: Pa mi ga dajta nazaj, če ga ne marata.

ŠTEFAN: Zdaj bi ga imela kaj! Toda zdaj je končal šolo, komaj sva mu izbila iz glave misli o nadaljnjem šolanju. Želiva ga privezati na ta kos brega, na brajde in njivo in pašnik. Če je človek zvest zemlji, je vedno skromen in pošten, da veš. Zdaj nama bo lahko pomagal.

VERONA: Tega si želiš kaj, da bo zdaj garal tu na deželi. DA ga bosta imela za hlapca pri hiši.

ŠTEFAN: Kakega hlapca! Saj bo vse njegovo, ko naju ne bo več. Imel bo svojo hišo in svoj kos zemlje. Morda mu bova to pustila že prej, saj tudi mene že vleče v dolino.

- 5 -

VERONA: Jaz bi zdaj lahko skrbela zanj. Zdaj imam svojo sobo in tudi redno službo. Lahko mi ga dasta, pa mu ne bo treba ničesar zapuščati.

ŠTEFAN: O ne, ljuba moja. Na sodišču ti je uspelo dokazati, da sem jaz oče, pa naj ostane tako. In res sem ravnal z njim kakor z lastnim sinom.

VERONA: Torej mu še nisi povedal, da nisi ti njegov oče. Ne ve.

ŠTEFAN: Kaj si mu pravil! Dovolj je, da ve, da ni Ana njegova mati. Nekaj let sem mu pravil, da si ti le teta iz mesta, ki ga hodi obiskovat, a kaj, ko te je potem hudič pičil, in si mu povedala, da si mati. Takrat se je zelo jokal in Ane cel teden niti pogledal ni. Sicer pa bi mu tako tudi drugi povedali, ko bi bil malo večji. Če tudi ne vem, kako da si naenkrat začutila svoje materinstvo.

VERONA: Misliš, da ženske kakor jaz, nimamo srca.

ŠTEFAN: Včasih ga nisi imela.

VERONA: Včasih. Zdaj pa ga imam, da veš.

ŠTEFAN: Ne verjamem.

VERONA: Verjemi, Štefan. Zdaj je z mano vse drugače. Zadosti imam potikanja. Rada bi se umirila, ustvarila svoj dom. In čisto lahko bi. Glej, otroka že imam, svojo sobico imam, v hotelu pospravljam, lepa služba, morda bi lahko tudi midva drugače začela, morda bi lahko še enkrat poskusila.

ŠTEFAN: Kaj vendar govorиш, da bi pustil Ago in vse to, kar sem ustvaril, saj ne morem.

VERONA: Vso pot sem ti že hotela reči, pa si vedno govoril o drugih stvareh; glej, lahko bi začeli znova. Kaj pa imaš od tega brega, samo trpljenje, samo delo. Mi pa bi lahko poskusili znova.

ŠTEFAN: Na njo pa nisi pomisnila.

VERONA: Kakšno življenje pa imaš ob njej, povej? Saj se samo grizete.

ŠTEFAN: Ona veliko dela, ona tudi trpi. Ne morem. Zakaj mi nisi tega rekla pred petnajstimi leti, ko sva bila še mlada.

VERONA: Saj to je bilo. Premlada sva še bila. Nisem še imela nobenih izkušenj v življenju. Zdaj sem drugačna...

ŠTEFAN: Zdaj si stara. Zato bi se me rada spet oprijela.

VERONA: Poglej me dobro, človek. Jaz da sem stara. Nisem debela, nisem nabuhla, še vse ti lahko dam. Poglej me v redu.

ŠTEFAN: Stara si, Verona, stara. Mladi oficirji, študentje, gospoda, ti ne bojo šli več s tabo. Le kaki pijanci in drugi izgubljeni. Tako življenje ne more iti v nedogled. Že to, da me zopet vabiš, da se ti cedijo sline po družinskem življenju, še to je znak, da je zdaj vse drugače. Na twoje mesto so prišle druge, mlajše modernejše...

VERONA: Molči! Ne govori o meni kot o odluženi kobili. Da veš, jaz se ti ne ponujam, samo poskusiti sem hotela. Torej me ne žali.

ŠTEFAN: Saj te ne. Ne mislim te žaliti, oprosti. Toda med nama je že zdavnaj vse urejeno in jaz nisem nič jezen nate, nič, čisto nič. Četudi sama veš, kako usodno si posegla v moje življenje. In dovolj hudega si mi storila. Ne veš, kako sta delali takrat obe baki, kosi ga pustila pod brajdami. Mislij sem, da mi bosta izkopale očei, da me bosta raztrgale. Vidiš, pa sem nakako vzdržal.

VERONA: Vidiš, ravno zaradi tega bi zdaj lahko vse skup pustil in odšel z mano. Morda sem res že malo prestara za tisto, kar sem počela prej, toda žena bi ti lahko bila zdaj debra, da veš. Vse bi še lahko delal z mano. In jaz to znam, Štefan. Pusti vse to tou, saj imaš službo v domini. Pusti vse to njej, pa se preselita z Dominikom dol. Zakaj se ubijaš vsak dan eno uro s kolesom? V kakem bloku bi dobili stanovanje...

ŠTEFAN: Njeno mater smo prejšnji teden pokopali, zdaj je sama za delo. Res je pri hiši vedno večji hudič. Ana se dere. Dominik hodi okoli ko zaboden, ker bi rad odšel, jaz moram v službo, da je denar za daveke...

- 7 -

Ana ne zmore vsegə sama. Ne morem že zdaj pustiti. Tudi Dominika ne morem pustiti od tod, kaj ne razumeš, da smo računali z njim, ko bo končal šolo. Lahko nam bo veliko pomagal.

VERONAC Sina torej hošeš imeti tu, da se bo ubijal po teh prekletih bregih, da bo kidal gnoj v hlevu, nosil seno v krpljah po teh klancih, spremeniti ga hočeš v tovorno živino, kaj.

ŠTEFAN: Pusti nas zdaj pri miru. Življenje je začelo nekako teči. Nikar ne prinašaj nemira. Prišla si ga obiskat, vabiti ti ga ni treba. Tudi mene ne. Sicer pa se vprašam, ali bi hotel sedaj s tabo, ko ve, kako si ga zavrgla. V teh letih so otroci zelo občutljivi in kritični. Zelo slabo znajo odpuščati.

VERONA: Saj se ga tudi že jaz malo bojim, ko vidim pri kaki hiši odrašča. Tu ste vsi proti meni, še ti, ki si me včasih prosid in se slinil okoli mene. Gotovo mu je tudi že ona povedala, s kakim poklicem sem se ukvarjala.

ŠTEFAN: Saj se še najbrž.

VERONA: Ne, saj sem ti rekla, da delam v hotelu, neke vrste sobarica sem.

ŠTEFAN: Saj vem, neke vrste...

VERONA: Zakaj si danes tako grob z mano?

ŠTEFAN: Vsega imam vrh glave, nje, tebe in tvojih obiskov, te zemlje.

VERONA: Pa pojdi no z mano, če ti pravim. Vedno sem te imela malo rada.

ŠTEFAN: Ženska pusti me, kaj hočeš, naj še vse enkrat tvegam, naj poskusim od začetka. Kaj ne vidiiš, da sem v letih, da sem utrujen, da ne morem več. Ti si iz drugega sveta. Mi tu gori, pa če se še tako žremo, Ana, Dominik in jaz smo z drugega brega, ti pa stojiš na drugem.

VERONA: Še vedno si tak necdločneš, kot si bil.

ŠTEFAN: Kaj si prišla zavoljo njega ali zavoljo mene?

VERONA: Prav imaš, kje pa je.

ŠTEFAN: Ne vem. Ano bom poklical

VERONA: Zakaj pa njo?

ŠTEFAN: Ona ima vse to čez. Ana. ANA!

ANA: Kaj je, kaj gori?

ŠTEFAN: Glej, ona je prišla.

ANA: Saj vidimi Kaj bi rada?

VERONA: Dober dan.

ANA: Ja, saj ga bom poklicala.

VERONA: Čula sem, da vam je umrla mama. Moje sožalje.

ANA: Ja, pijana je bila, pa se je obesila. Pa saj ni čudno, že tri tedne je pel čijk zunaj na drevju.

VERONA: To je hudo, če si ob mater.

ANA: Vi pa to ravno veste. Toda nikar se ne bojte. Vaš sin ima tu drugo mater, ki bolj skrbi zanj kakor prava. Tako, pokličem ga, pada ga neboste cel popoldne gnjavili.

VERONA: Ne bom, saj moram kmalu na avtobus. Samo zdaj bi ga že rada videla.

ANA: Kako se ji zdaj mudi, poglej! Kako ste ga pa vi mestna gospa pustili pod brajdami. Takrat se vam ni nič mudilo. Takrat ga niti videti niste hoteli.

VERONA: Bila sem mlada.

ANA: Bili ste pokvarjeni. Kurbe pa so kar so, mlade ali stare.

VERONA: Pa kaj me danes vsi tako žalite, madona! Saj nisem prišla k hiši, da bi ma kaki kmečki trdolutci žalili. Sodisče mi je dovolilo. Vsako leto imam pravico obiskati sina. Črno na belem. Zato me nikar ne objajajte vsak trenutek.

ANA: Ne morem gledalti, kako zdaj hlinite neko ljubezen. rej pa ste ga dali v rejo kot kako živino.

VERONA: Prepovedujem govoriti o svojem sinu kakor o živini.

ANA: Otroka je še teže vzgajati kakor živino.

ŠTEFAN: Ana!

ANA: Ti pa tiho bodi in ga čez čas pripelji, a ne še takoj, da mi malo povem, kako je tu gori pri nas.

ŠTEFAN: Grem ja, pa da si ne bosta oči izkljuvali medtem. (gre)

ANA: Seveda je laže vzgojiti živino kot vašega sina. Sicer

- 9 -

pa kakega vašega. Tvc jega. Saj te ne bom vikala. Tu pri nas ne vikamo kurb.

VERONA: Tega ne dovolim! Tega ne dovolim! Nikomur nisem storila nič žalega.

ANA: Nam vsem si storila veliko žalega, da veš. Redili smo ga, sošedje so se mi posmehovali. Potem so se posmehovali njemu, ki si mu ga vsilila, pa je bilo več kot leto, kar sta bila skupaj.

VERONA: Samo psuj, samo psuj, saj vem, da iz tvojih umazanih ust ne more priti lepa leža. Toda le nečesa te prosim, četudi si strupena ko kača. Lepo te prosim, ne povej sinu, kaj sem bila. Morda se bo kdaj kasnej hotel vrniti k meni, me poškati, zato mu ne povej, kaj sem bila. Z nečim sem se morala preživljati.

ANA: Meni ne pravi -- preživljati. Jaz vem, kako je to. Preveč si bila potrebna, preveč nagnjena k tistem... Ne pravi tega meni, tudi jaz sem ženska.

VERONA: Res je. Sama sem bila z očetom, mama mi je zgodaj umrla. Ata je bil bolan in revni smo bili, jaz pa bi rada imela lepe obleke, rada bi kaj videla... in se je začelo.

ANA: Ne verjamem ti. Gledala sem v svojem življenju le dva filma. In v obeh je kazalo približno tako zgodbo, ki jo ti praviš. Nekaj o revni deklici, ki je morala na cesto, potem pa se je očistila in vse se lepo konča. Tako zgodbo bi ti rada, kaj. Mene ne boš nabrisala. Jaz v to ne verjamem. Kurba se rodi kurba, tu ni pomoci, da veš. Ampak Dominiku ne bom povedala, kakor nisem, da ni Štefan njegov oče.

VERONA: Sodišče je določilo.

ANA: Molči, da se ne bom na glas smejala. Poznam jaz sodišča. Sploh kar se očetovstva tiče. Ženske, pa še take kurbe, imajo na sodišču pri tem zaščito. Moški ne more dokazati, da ni oče. Saj ža nismo vzeli zaradi sodišča, ampak ker smo ljudje, ne pa kakor ti. Bolje, da te ne vidim več tu gori.

- lo -

- VERONA: Sodišče je določilo, da ga lahko obiščem.
- ANA: Sodišče, sodišče. Kaj me brigajo usmrajeni sodniki! Saj te tudi Dominik sčasoma ne bo hotel več videti.
- VERONA: Ne muči me ženska.
- ANA: Saj te ne jaz. Življenje te zdaj tepe. Vse se ti je podrlo. Zdaj si ostarela, zdaj bi rada igrala spreobrnjenko. Za tebe je najboljše, da se obesiš.
- VERONA: Ženska, ti si grozna.
- ANA: Če bi se meni vse tako podrlo, če bi začutila, da nisem za nobeno rabo več. da se moram sramovati pred otrokom, jaz bi se obesila.
- VERONA: Ti si grozna.
- ANA: Čuj, tega pa mi nikdar več ne reci! Nikdar! Trda sem, ker moram biti, ker bi me drugače taki, kot si ti, in take mevže, kot je on, taki bi me požrli. Jaz se branim. Tudi moja mati so se branili pred nama, ko se niso mogli več, so se obesili. Toda grozna nisem, nikdar mi tega ne reci, nikdar nisem pustila otroka pod brajdami. In ga nikdar ne bom.
- VERONA: Seveda ga ne boš, saj ga ne moreš imeti. Štirinajst let si že poročena, pa ne moreš imeti otroka, ker si jalovka. Zaradi tega me tako sovržaiš, kaj. Naj je bilo moje življenje, kakšno je pač bilo, nikdar nisem bila jalova. Vsaj mati sem lahko, če hočem.
- ANA: Žikar toliko zmagoslavja. Čuj, kaj ti povem. Res ne moreva imeti otrok. Oba sva bila ne vem koliko pri zdravnikih. Nazadnje so ugotovili, da bi jaz lahko imela otroka. On je nezmošen, toliko da veš. Po vseh teh pregledih bi lahko šla zopet k sodniku in dokazala, da otrok sploh ne more biti njegov, pa nisva hotela. Kajti naju to več ne zanima. Otrok je nadin, za vedno na naju navezan, saj sva ga midva zredila.
- VERONA: Dovolj ženska, saj nisem prišla na pogovor s teboj, kaj se zadiraš vame. Prosim, kje je moj sin, pravico ga imam videti. Samo videl bi ga rada, potem bom odšla. S tabo nimam kaj govoriti.

- 11 -

- ANA: Prav, ga bom že poslala not. Dominiiik! Dominiiik.
Štefan pošlji Dominika! (Gre.)
- DOMINIK: Dober dan, mama.
- VERONA: Zdravo, moj mali. Pridi sem k nami. (Gre k njemu in ga tesno objame in boža. dečku je nerodno.)
- DOMINIK: Si me prišla pogledat?
- VERONA: Ja, pogledat sem te prišla. Kako velik fant si že. In čeden. Kmalu boš lahko imel deklico.
- DOMINIK: Ne maram žensk.
- VERONA: Tudi mene ne maraš.
- DOMINIK: Ne vem, mama.
- VERONA: Prinesla sem ti nekaj oblek za rojstni dan.
- DOMINIK: Saj tudi tu nisem gol.
- VERONA: Vem, da nisi gol. Saj vidim, da te snažno oblačijo. Toda mlad fant, kakor si ti, mora imeti več oblek, ne more hoditi okoli tako kmetiški. Pridi sem. (ga ljubuje, Dominiku je neugodno) Kaj me nimaš nič več rad?
- DOMINIK: Saj te imam, mama. Saj te imam.
- VERONA: Ona me tako sovržai. Gotovo govori veliko proti meni.
- DOMINIK: Ona je pač taka. O vseh govori slabo. Dela pa zelo mnogo, veš.
- VERONA: Kaj boš zdaj, ko si končal osnovno šolo? Saj vendar ne boš ostal tu gori.
- DOMINIK: Ne vem še. Učitelj mi je nekajkrat zabičal, da moram naprej v šolo. Ko sem jima povedal, sta skočila pokonci in rekla, da sta računala, da jima bom zdaj pomagal. Pa je tudi red, da tu vse propada. On dela v tovarni, ona sam doma. Radi bi pa še toliko naredili, izkopali bi radi breg za vinograd. Jaz jima moram pomagati, saj sta me vzela k sebi.
- VERONA: Dominik, pojdi zdaj z mano, zdaj je čas, da hko boš šel naprej v šolo, jaz imam sobo v hotelu, soberica sem... Pojdi, začela bova znova, sin.

- 12 -

DOMINIK: Če me prej, ko sem bil majhen nisi hotela, potem tudi zdaj, ko sem velik, ne grem s tabo. Zakaj pa si me pustila pod brajdami?

VERONA: Tarkat je bilo drugače. Zdaj pa ti lahko nudim dom.

DOMINIK: V hotelski sobi.

VERONA: Saj bi našla majhno stanovanje. Oba bi delala, ustvarila bi si dom. Saj nimaš tu vsajenih korenin, saj si nazadnje moj si..

DOMINIK: Povej mi, zakaj si me takrat prinesla sem gor.

VERONA: Saj sem ti takrat pred leti povedala, ko si zvedel, da sem jaz twoja prava mama. Pri hiši je bila strašna bolezen, zdravnik je zahteval da te damo nekam vstran. On je bil twoj oče, pa se ni hotel poročiti z menoj, ker ga je ta čisto zmešala. Spomnila sem se najjj. Srce se mi je trgalo, a zaradi zdravnikovega naročila sem te odnesla sem gor. Misnila sem, da bi te potem spet vzela k sebi, pa mi nista pustila.

DOMINIK: Si me res na silo pustila pod brajdami? Ste bili res na sodišču?

VERONA: To ti je spet ona natvezila.

DOMINIK: Je bilo res, ali ne?

VERONA: Razumeti moraš...

DOMINIK: Kakšna pa je bila tista bolezen pri naši hiši, da jaz nisem smel biti s tabo.

VERONA: Težko je povedati, bila je huda bolezen.

DOMINIK: Nobene bolezni bi bilo, misliš, da ne vem. (kriči). Če pa je bila kaka bolezen, je bila spolna. Misliš, da ne vem. Ženske, ki tako žive, imajo spolne bolezni. Sifilis. Gotovo je bil sifilis pri hiši, sifilis !!!

VERONA: Molči! Utihni! Kaj ti veš.

DOMINIK: Kriči v solzah) Vse vem, mama, jaz vem vse!

VERONA: Saj vem, vse to ti je natvezila, to te je ona naščuvala da bi me ne imel več rad.

DOMINIK: Pusti zdaj njo. Ona nima tu kaj več opraviti. Res je, da pravi, da si ti flecka. Toda mama, jaz bi se uprl, jaz bi pobegnil od tod, če bi vedel, da to ni res, toda jaz se bojim, da je vse to, kar mi tu pravijo, natančno res.

VERONA: Pozabi zdaj na to, sin! Pojdi z mano v mesto! Tu gori so samo divji in slabí ljudje.

DOMINIK: Ni res, niso taki, ti povem.

VERONA: On morda ni, toda ona je, Ona je kača.

DOMINIK: Vseeno je moja mati.

VERONA: (krikne) Ni res, jaz sem tuvja mati. Jaz, ne ona!

DOMINIK: (spravljivo) Saj vem, da si ti moja mama, njej pa pravim mati. Moram ji tako praviti, tako smo se zmenili. Zate so mi pravili, da si moja teta, dokler mi nisi sama povedala. Saj te imam rad, njiju pa tudi ne morem pustiti sama na teh bregačah. Pogljej, tu v predalu imam knjige, sam se bom učil, da bom kdaj kasneje lahko izobraževal se bom naprej mama, opravil sprejemne izpite ali se vpisal v srednjo šolo. Bral bom, izobraževal se bom naprej mama, posebno pozimi, ko bom imel čas. Ta čas jima bom pomagal, pravzaprav njej. Saj tudi on že toliko govorí, da bi bilo najbolje vse prodati, tudi on se je že naveličal voziti se s kolesom eno uro v službo, potem pa še doma garati. Saj zasluži komaj za davke. In samo trpljenje je tu. Toda ta čas bom še ostal.

VERONA: Lahko bi šel že zdaj. Vsega bi imel dovolj.

DOMINIK: Saj imam tudi tu jesti in obleko.

VERONA: Minček, že spet govorиш z njenim jezikom. Tako pravi ona, jesti in obleko. Toda dragi sin, ni dovolj, da človek leže zvečer sit in ima zjutraj kaj oblečen. V življenju je še kaj več. In ti ne boš tega nikdar vedel, če boš ostal tu gori.

DOMINIK: In ti, ti si imela tisto nekaj več.

VERONA: Ne vem, jaz morda nisem imela...

DOMINIK: Seveda, ker si bila v skrbeh za očeta in njegovo bolezen.

VERONA: Res je, prisegam.

DOMINIK: Ne prisegaj krivo, mama. Kriva prisega je kakor kletev.

VERONA: (morca tudi malo narejeno, a tudi iskreno) žajoče
Ne maraš me, čisto se te je že polastila, nisi več moj sin... Vidim.

- 14 -

DOMINIK: Nič se me ni polastila, četudi tudi ti ničesar drugega ne delaš, kakor me poskušaš pridobiti zase. Vsak bi me zdaj rad imel, ko sem velik, prej pa ste se me otepali in puščali pod brajdami. Zdaj bi me vsak imel rad pri hiši, ko ni več toliko skrbi, ko lahko pomagam. Toda, jaz nisem več otrok, ne boste me vodili za nos. V petnajsto sem danes stopil. Vem, kakšne ženske so vse na svetu in strah me je, da bom izrekel kletev. Vem, da so nezakonski otroci na svetu in da nimajo vsega, kar imajo zakonski. Pa če še toliko govorite o enakopravnosti. Misliš, da nisem vselej zarbel, ko so me vprašali v šoli po imenu matere, pa so vsi poslušali, ali bom imenoval tebe ali njo. Misliš, da ne vem, da si šele na sodišču našla očeta zame? Morda pa so sploh to čisto tuji ljudje, jaz nisem njihov, kdo več če sem tvoj, jaz nisem od nikogar...

VERONA: Sin moj, kaj govorиш! Seveda je on tvoj ata. Kako bi te sicer dala njemu?

DOMINIK: Ne vem.

VERONA: Pojdi z mano, sin. Boš videl, vse se bo uredilo. Zdaj si dovolj velik, zdaj se lahko postaviš na svoje noge.

DOMINIK: Če me prej, ko sem bil majhen nisi hotela, potem tudi zdaj, ko sem velik, ne bom s tabo. Zakaj pa si me pustila pod brajdami?

VERONA: Vedno isto odgovarjaš.

DONIMIK: Vsi se zdaj nekako koljete zame. Vabite me k sebi kot cucka. Psiček se je izgubil, pa ga dva gospodarja vabita. Eden kaže meso ccc pridi sem, drugi klobaso ccc. Pridi sem! Pustite me pri miru, naj bo zdaj, kakor je. Ko bom večji, se bom sam odločil, da veš.

VERONA: Najin čas bo potekel, pa se samo kregava. Na poskusi hlače, ki sem ti jih prinesla. V mestu so zdaj v modi.

DOMINIK: (naveličano) No, pa daj. (se preobleče v kotu) Kakšne pa so? Saj se mi bojo vsi smejali. Si nora?

VERONA: Odlično ti pristajajo, kar gor jih imej. Takoga te rada gledam. Take hlače imajo zdaj fantje v mestu.

- DOMINIK: Toda jaz nisem v mestu. Kaj mi bosta onadva rekla?
- VERONA: Kaj te brigata onadval! Jaz te imam takega rada. Jaz imam rada te hlače.
- DOMINIK: (zakriči) Ampak jiz jih nimam rad, razumeš!
- VERONA: Ne kriči, prosim! Navadi se govoriti vljudno. Na, poskusi še ta pulover, sama sem ti ga pletla cele večere. Komaj sem čakala, da ti ga dam.
- DOMINIK: (Si oblači pušover) Dobra si. Saj mi pristaja, ne?
- VERONA: Zelo ti pristaja. Pletla sem ga ves mesec, ker nisem vajena. Zdaj si lep dečko. Kmalu te bojo začele ogledovati deklice.
- DOMINIK: Ti že veš.
- VERONA: Seveda vem, saj sem starejša. Tako je prav, da si tako oblečen, ne pa kot kak kmečki Jakec.
- DOMINIK: Samo nikar mi ne pravi, da si ga sama pletla. Kadar se misliš drugič zlagati odreži vsaj známko tovarke, da veš. Spet si lagala, saj vedno samo lažeš.
- VERONA: Hotela sem ti narediti veselje. A kaj, ko ne znam plasti.
- DOMINIK: Lagati pa znaš. Tvoje življenje je ena sama laž.
- VERONA: (čez čas) Kaj bi se grizla! K meni pridi, saj se nisva še niti minute prijazno pogovarjala. Ti pa si tako popadljiv, moj mladenič, samo zadiraš se.
- DOMINIK: Tako je tu gori pri nas. Vsevprek se grizemo, pa vseeno živimo naprej. Stara se je obesila, mati se derejo, on je tiho in tako gre iz dneva v dan. Človek nazadnje pomisli, da je samo tako prav.
- VERONA: Zakaj so se mati obesili?
- DOMINIK: Saj so stara mati vedno pravili, da se bojo obesili. Imeli so izgovorjeno vino pri hiši, in sobo, jajca in meso. Radi so pili, ko so spili svoje, pa so krali nujno. O-na pa je pozaklenila vse, celo klet. To je staro mater tako razjezilo, da so hodili dva dni okoli hiše in kleli in se drli, tretji dan so našli ključ, šli v klet in se napili. Ko smo prišli domov s travnika, so viseli v hlevu.

VERONA: Strašno. Zakaj se vse ljudje obesijo! Pa to je grozno.
DOMINIK: Zakaj?

VERONA: Me boš kaj obiskal? Iskala bom službo zate ali vajeniško mesto, veš.

DOMINIK: Saj ni treba.

ANA: (pride, prinese ročko, kolač kruha in velik krušni nož) Če misliš, če mislite iti na ta avtobus, potem pojužinajte v božjem imenu in zbogom. Tu pijte in jejte, kruh si odrežite. Ja, kakšen pa si ti, saj nisi maškara. Takoj mi sleci te hlače! Take so mestne barabe. Sleci te nore hlače!

VERONA: Naj jih ima, prinesla sem mu jih za rojstni dan!

ANA: In kak pulover? Ko pust. Takoj sleci ta smešni pulover.

DOMINIK: Ne bom.

ANA: Si razumel, kaj sem ti rekla? Ne boš hodil v takih vlačugarskih cunjah.

DOMINIK: Mati, ničesar ne bom slekel. Pulover mi je mama spletla in danes ga bom imel na sebi.

ANA: Ojej, kako smo našopirjeni. Takoj ko pridete ga mešate z neumnostmi in modo. Bolje, da bi ne prihajala.

VERONA: Bom, do njegovega osemnajstega leta imam pravico.

ANA: Bolje bi bilo, da ne. Tu imate, prigriznite, potem pa srečno pot. Štefan vam bo nesel kovček in vas spremjal, da ne boste rekli, da se vas bojimo, ali da ne vemo, kaj se spodobi.

VERONA: Naj gre raje sin z mano.

ANA: Štefan bo šel. Zdaj pa pijte.

VERONA: Ne bom pila, raje bi materi dali, da se ji ne bi bilo treba obesiti. Ne bom pila, da bi mi kdo v ročko ne gledal.

ANA: To je naša stvar. Tudi materi ni nihče v ročko gledal. Če si ji ti to rekel, ti povem, da molči, ker nekaterih reči ne boš nikdar razumel, ali pa še vsaj zdaj ne. Štefan, idi z njo!

ŠTEFAN: (pride, vzame kovček) Sta se pogovorila?

VERONA: Saj se ne zna več pogovarjati. Samo zadira se, kakor ona. Adijo sin, pa priden bodi.

DOMINIK: Bom. Adijo.

VERONA: Pa ne pozabi matere.

DOMINIK: Ne bom. Hvala, da si spletla pulover.

VERONA: Sin, kaj tudi ti ne znaš odpuščati?

DOMINIK: Srečno, mama. Pa ne jezi se. Tako je paž.

ŠTEFAN: Čez eno uro bom nazaj. Fotem gremo v les.

ANA: Že dobro. Kar nesi ji, da ne bo rekla, da nismo ljudje.

Verona in Štefan odideta.

ANA: Kaj ti je pravila. Te je vabila s sabo.

DOMINIK: Ne preveč.

ANA: In kaj si ji odgovoril?

DOMINIK: Če me prej nisi hotela, potem tudi zdaj ni treba.

ANA: Dobro. Na, piš!

DOMINIK: Vino je.

ANA: Saj imaš rojstni dan, ne?

DOMINIK: Imam ja.

ANA: No, pol pa piš!

DOMINIK: Pa dajte. Če niste hudi, mati.

ANA: Le piš.

DOMINIK: Bom še potem, zdaj ne morem več.

ANA: Daj šem meni malo.

DOMINIK: Nate, mati.

ANA: (vzame in piše dovolj slastno) Daj. (Potem) Saj to niso nikake hlače.

DOMINIK: Rekel sem, da jih bom danes nosil. Obljubil sem. Ampak meni so všeč. Samo puloverja ne mašam. Rekla je, da ga je sama spletla. Lagala je. Tu zadaj je znak tovarne.

ANA: Kje?

DOMINIK: Tu na vratu. Tu zadaj.

ANA: (gre k njemu in pogleda, z roko gre pod srajco): Čakaj, odrezala ti bom. (Gre k mizi in vzame velik nož za kruh in mu odreže oznako tovarne) Tako, zdaj pa lahko misliš, da ti je res ona spletla.

DOMINIK: Hvala.

- 18 -

ANA: Jaz bom še malo pila, da se mi ne bo treba obestiti. Na, tuđi ti pij.

DOMINIK: Ne upam, mati. Mi bo slabo.

ANA: Sledi tiste neumne hlače!

DOMINIK: Mami sem rekel, da jih ne bom slekel, da so lepe.

ANA: Sledi!

DOMINIK: No, pustite jih, mati!

ANA: Sledi, sem rekla, ali pa ti jih bom jaz.

(Gre k njemu in mu hoče odpeti hlače. Dominik se malo grani, a je kot uročen. Potem gre ona z roko spredaj pod hlače in med noge.)

DOMINIK: Ne, mati, jaz se bojim, mene je strah, vse je narobe pri nas. Kaj naj večem mami? In čuk poje vsak večer, mene je strah.

ANA: Kaj se boš bal! Štirinajst si dopolnil. Ne laži, da ne bi rad poskusil, jaz vem, da bi rad, da bi rad samo enkrat poskusil. Ne pravi, da si tega nisi želel zadnjič, ko sem na vozlu tlacila seno. Sem videla, kako si mi gledal gor med bedra. Pridi!

DOMINIK: Ne vem.

ANA: Jaz pa vem. Gledal si mi gor po bedrih. Tiho bodi, saj moraš enkrat začti, pridi, pridi v to hišo... (ga odvleče v sobo).

ANA: Tak, zdaj pa tiho bodi in daj...

Zavesa

2. dejanje

Soba ista kot prej. Minilo je nekaj mesecov od prvega dejanja.

ANA: (sama v sobi, si češe kite pred ogledalom.)

DOMINIK: (pride nekam plaho od zunaj) Dobro jutro.

ANA: (molči in pase mulo)

DOMINIK: Dobro jutro.

ANA: (čez čas) Kje si spal?

DOMINIK: Na senu.

ANA: Zakaj si zbežal tja.

DOMINIK: Ne vem.

ANA: (zopet šele čez čas) Zakaj si spal na senu?

DOMINIK: (molči)

ANA: Zakaj si zbežal na seno?

DOMINIK: Ne vem.

ANA: (užaljeno in preračunano) Ves ta teden, ko dela on poноči, si bil tu, si spal z mano. In kako rada sva se imela vse te noči. Zdaj pa si se me že naveličal, kaj. Ne moreš me imeti ves teden rad. Prehitro se naveličaš ene hrane. Tak si, kot je tvoja mati.

DOMINIK: Ne mašaj moje mame v to. Nisem se te naveličal, toda bojam se. Saj je greh, kar delava.

ANA: Kakšen greh! Sam veš, koliko ti in jaz verjameva v bogata,

DOMINIK: Saj ne mislim tak greh. To je greh do Štefana. Njemu delava krivico.

ANA: Zakaj, povej, zakaj mu delaš krivico? In kakšna krivica je to? Saj se on sploh ne zmeni zame.

DOMINIK: Ja, zdaj dela nočne.

ANA: Mar ne bi mogel podnevi? Me ne bi mogel pokotati v skeđnu. Pa kaj, ko samo nekaj tuhta. Sam me je zanemaril, sam je kriv.

DOMINIK: Ti si moja mati.

ANA: Kakšna mati? Mačeha sem. In velikokrat se je že kaj takega zgodilo, midva nisva nič posebnega.

- 20 -

DOMINIK: Saj vem, bral sem. O takih piše tudi v knjigah.

ANA: Ti pa tvoje knjige.

DOMINIK: Moram brati, moram se učiti, če hočem, da bo kdaj kaj iz mene.

ANA: Vsi se pripravljamte, da bi me zapustili. Njemu grejo po glavi tevarniški bloki, tebi knjige in šole, nikogar pa ne zanimata ta naš breg, te njive, tudi jaz varju ne zanimam.

DOMINIK: Ni res.

ANA: Kaj me nimaš več rad?

DOMINIK: Strašno te imam rad, tako da me je strah.

ANA: Zakaj si pa potem zbežal?

DOMINIK: Jaz se tega bojim, vsega se tako bojim. Kaj, če bo on odkril, kaj, če bo zvedela moja mama? Kaj, če bojo zvedeli ljudje? S prstom bojo kazali za nama. On me bo ubil, če bo zvedel. Pa to je tako prezgodaj, toliko prezgodaj. Ti si starejša.

ANA: A zato me nimaš več rad, ti bi rad kako mlado.

DOMINIK: Ni res, ne gre za to. Nobene druge ne bi rad, nobene druge zdaj ne bi mogel. Samo ti hočem reči, da me je sram, da vem, da je to narobe.

ANA: Joj, kako komplikirano, mladi gospodič. Nihče ti nič noče. Kaj je narobe? Kaj pa imamo siromaki drugega na svetu kot to? Midva sva bila usojena drug drugemu, najbrž že takrat, ko te je ona prinesla sem gor. Ničdar bi se sicer ne srečala. Je že morale tako biti, da boš ti moj in jaz tvoja.

DOMINIK: Mogoče imaš prav, ker tudi jaz sinoči nisem mogel zaspati. Glavo sem zaril v seno in klical tvorje ime v noč ko pes, ki tuli. Zunaj je pel čuk in meje je bilo strah. Vsega tega me je strah, bojim se, a ne morem brez tebe.

ANA: Tudi jaz ne morem več brez tebe. Sinoči sem mislila, da bom znorela, ker te ni bilo. Premetavala sem se in hrzala ko kobila, ko se goni. Pridi malo moj, pridi zdaj k meni, pojdi še z mano v sobo...

- 21 -

DOMINIK: Saj bo vsak čas on prišel. Pa tudi moj sinočinji beg bi bil potem nesmiseln.

ANA: Kdo pa ti je rekел, da pobegni. In saj njega še ne bo. Poslala sem ga na občino vložit tožbo zaradi previsokega davka. Sploh niso upoštevali lanske toče. Zdaj pa pridi, mali moj...

DOMINIK: Zdaj zjutraj?

ANA: Zjutraj je najslajše, kaj ne veš.

DOMINIK: Tega ne smeva, pri belem dnevu ne. Pa on lahko pride...

ANA: Če pa ti pravim, da ne bo prišel. Pridi, dala ti bom doke v roke...

DOMINIK: Saj sem čisto noro, ko vidim twojo kožo, twoja bedra...

ANA: Pridi, pridi...!

DOMINIK: Greva.

ANA: Pohiteti boš moral, mali moj. A tudi potrudi se, daj, daj, samo daj.

(odideta v sobo)

ŠTEFAN: (pride čez čas, odloži torbico za malico in se napoti proti sobi.) Hej, kje je kdo, ali še vsi spite? (gre k vratom sobe in jih odpre) Kaj je to? Madona bog. (zaloplne vrata) Tako torej! (greh klopi, sede in si zakoplje roke v lače.)

ANA: (čez čas, lahko si mislimo, kako izgleda) Kaj bi rad?

ŠTEFAN: Tako torej! Kje je on, kje je smrkavec, naj pride sem in poklekne predme.

ANA: Skočil je skozi okno in zbežal.

ŠTEFAN: Kako dolgo že?

ANA: Kaj, kako dolgo že?

ŠTEFAN: To med vama.

ANA: Bilo je prvič.

ŠTEFAN: Laži mi pa nikar. Kako dolgo že to traja.

ANA: Bilo je prvič, saj ti pravim. Prisežem. Prisežem pri grobu matere.

- 22 -

ŠTEFAN: Kaj‡ tudi ti že krivo prisegaš.

ANA: Ljubi moj, bilo je prvič, razumeš. Ničesar drugega ti ne morem reči.

ŠTEFAN: Pa zakaj? Povej mi ljuba ženska, zakaj! Kaj ti je pada v glavo?

ANA: Pusti me zdaj, ne bomo govorili zdaj o tem. Ta hip ti ne morem ničesar reči.

ŠTEFAN: (precej odločno, skoraj presenetljivo zanj) Pa prav zdaj so bomo pogovorili o vsem. Kje je on? (gre proti sobi) Res, odletel je. (gre k vratom in kliče) Dominik, Dominik! Ni ga. Prav pa se bomo midva najprej pogovorila o vsem.

ANA: O čem se bova pogovarjala. Videl si, prosim, da mi oprostiš in spet bo vse v redu pri naši hiši.

ŠTEFAN: Pri naši hiši ni nič v redu, da veš. Vse je narobe, vse je zakleto. Mati se nam je obesila. Otrok nimava.

ANA: Saj nisem jaz kriva.

ŠTEFAN: Nisem rekел, da si ti kriva, samo pravim, da je tako. In zdaj še to z Dominikom. Aði ti je res takša sila? Ali si res zadovoljna šele takrat, če vsi plešemo, kot ti godeš.

ANA: Pa nas vse pobij.

ŠTEFAN: Kakšne neumnosti govorиш. Pametni moramo biti, pa bo vse v redu. Živeti moramo, kot se spodobi. Predvsem pa ti vse narabe delaš. Samo zadišaš se. In zdaj še to. Kaj nimaš nobene pameti? Petnajst let mu je, pa si ga že spravila na sebe. Naj gledam, kako se bosta valjala po moji zakonski postelji. Kaj ti sploh veš, kaj smeš? Mar moraš vse vsesati v svoj topli mesnati trebuh. Kaj bo z njim, si pomislila, kaj bo s tabo in kaj z mano?

ANA: Naenkrat ti je toliko do tega, kaj bo z njim, kaj bo z nama. Do sedaj nisi pomislil. Kdaj pa si že bil ti moški? Nikdar. Na občini ti lahko natipljejo davka, kolikor hočejo, ti si tiho. Mlaðugè prinesejo otroka pod brajde, ti si tiho, Zdaj, ko si ga zredil, zdaj bi

- 23 -

dovolil, da ti ga odpeljejo, zdaj ko bi lahko delal.

ŠTEFAN: Kaj ne vidiš, da nima smisla, da se žremo tu gori. Najbožje je, da vse prodamo in se preselimo v bloke pri tovarni. Povem ti, da bi dobil stanovanje.

ANA: Si nor, si znorel? Mene bi rad spravil v neke bloke. Tu sem se rodila, tu bom umrla. Tu so se obesili moja mati, pa se bom še jaz, če me boš silil vstran. Ti pojdi, jaz pa bom ostala tu!

ŠTEFAN: Kaj se res ne moreva pampetno pogovoriti. Saj vidiš, da gre vse k hudiču. Vidiš, da država ne da nič na take male kmete, kot smo mi. Vidiš, da vse kmete hudič jemlje, da ni zemlja vredna lanskega snega. Pojdimo drugam, civilizirajmo se, začnimo živeti kot tisoči drugih.

ANA: Saj to bi ti rad, tako kot drugi. Rad bi, da bi pometaла stopnice po bloku, da bi bila dekla pri hiši, brez svojega, brez trave, kamor bi legla, če bi hotel. Mar ne veš, da me tam sploh ne bi bilo. Tu pa sem. Tu sem gospodinja, pa še še na take slabem gruntu. Tu sem gospa. Tu delam, kaj hočem. Tu morate delati drugi, kakor reče gospodinja. Nikamor ne grem, ti kar idi, idi preseli se k tisti svoji kurbi, jaz bom ostala tu.

ŠTEFAN: Saj ti ni treba takoj kričati, Predlagal sem. Že se ne strinjaš, se bomo zmenili. Toda misliš, da je meni lahko. Vozim se vsak dan na dolo. Potem garam doma. In za vso zahvalo se miti spečaš s smrkavcem. Kaj pa imam od življenja, kaj pa imam od tebe, kdaj še komu rečoš lepo besedo.

ANA: Dragi človek, ne bova zdaj govorila, kdo ima kaj od živeljenja, kdo od naju komu kaj nudi. Kaj pa ti? Si mi že kdaj rekel lepo besedo. Si se kdaj zmenil zame vesta teden, ko si delal ponoči. Me ne bi mogel pokötati podnevi kje po travi, ne bi mogel z mano nazdréviti s kozarcem vina, ne bi mogel zvečer zapeti po moško. Nič, ti sploh ne veš, da me imaš, ti si bastard, ti si mevža.

ŠTEFAN: Kaj ne vidiš, da se vse življenje trudim, da ne bi komu

- 24 -

kaj žalega storil. Predobreča srca sem za med vas, to je, samo da ti tega ne vidiš. Tudi na sodišču sem признаl, ker se mi je mali smilil. Tudi tebe ne rečem prave besede, kakršno bi ti že davno moral reči, ker vidim, da res samo garaš po teh bregih, po njivah in v hlevu. Sklenil sem, da bom vsaj jaz dober z vami, ker je svet okoli nas tak. Vi pa ste vsi to izrabili in se spravili nadme, vsi, ti, predvsem ti, ja, pa ona in deček.

ANA: Nikar me ne imenuj skupaj z njo. Ona je vlačuga, jaz pa sem tvoja žena in gospodinja. Jaz nisem na prodaj ko živina.

ŠTEFAN: Kaj pa je bilo do danes zjutraj kot vlačuganje pod domačo streho. Kaj ne vidiš, da je Dominik še deček. Saj je še nedolžen, kaj bo z njim se ne vprašaš.

ANA: Kaj bo z njim. Vprašaj raje, kaj bo z nami. Saj vidiš, da crkavamo. Tebo vleče dol, njega vleče v šele, kaj se bom jaz sama ubijala po teh bregačah. Kaj bo z nama, to vprašaj. In zdaj ti povem, zakaj sem se za to odločila. Saj mi je šlo na bruhanje poleg. Toda hotela sem ga uročiti, hotela sem ga za vekom velke privezati na sebe, na nazu. Tudi na tebe sem ga hotela privezati. Zdaj, ko se bo počutil kriv, zdaj nazu ne bo upal zapustiti in bo delal, boš videl, da bo delal in bo nekoč prevzel hišo in njive. Držala ga bom, oprijela se ga bom...

ŠTEFAN: Misliš, da se splača. Se splača takoj velika žrtev.

ANA: Vse se splača za zemljo in za hišo. Vse. Kaj misliš, da bom vse življenje samo garala, misliš, da sem ga zredila zato, da nama zdaj ne bo vračal.

ŠTEFAN: Saj sem rekел, pa prodajmo vse skup, pa ti ne bo treba delati.

ANA: Seveda, to je najlaže reči. In kaj bo potem z mano, se ne vprašaš. Saj me boš lahko vsak hip nagnal, ko ne bom več na svojem. Jaz od tod ne grem, raje se obesim.

ŠTEFAN: Ne kriči samo name. Saj nisi ti mene našla z malim v postelji, ampak sem jaz tebe. Saj tudi jaz jaz nimam nič od življjenja. Saj samo delam, rad bi, da bi si bili dobr.

ANA: Kakšno jamranje pa je zdaj spet to! Kaj boš vse žaljje-
nje samo jamral. Pa poišči nož pa me zakolji, če sem naredila tak greh. Zakolji nas vse, če bo kaj pomagalo.
Tudi ti si bil mlad, tudi ti si se spozabil z ženskami pa celo takimi za denar.

ŠTEFAN: Saj dobro. Toda jaz sem bil še mlad, bil je spodrsljaj. In nisem bil poročen. In ona ni imela petnajst let. Ti-
sto je bilo drugače. Glej, in vedno si pravila, da je tvoj sin. Kar počneš ni dobro.

ANA: Saj ne bom več. Saj sem ti rekla, da je šlo za to, da
bi ga za vedno priklonila na naju. In nikdar več ne bom.
obljubim ti.

ŠTEFAN: Če se to še enkrat zgodi, ga naženem od hiše, da veš.
Zemljo pa prodam in izginem v svetu, da veš. Torej,kon-
nec. In naj se že enkrat vse skup uredi pri nas. Tudi malemu bom povedal.

ANA: (gre k njemu in se prilizuje) Ti pa ne pozabi čisto na-
me. Ta teden, ko si delal nočne, me nisi niti pogledal.
Čez dan si bil v lesu in sekal za zadrugo, zvečer si
odšel. Ves teden mi nisi rekkel lepe besede. Saj zdaj
boš pa cel mesec doma, ne?

ŠTEFAN: (navidezna sprava) Ti si hudič, veš?

DOMINIK: (plane v sobo ves ognejvit) No, zdaj oba vesta, kako
je. Ata misli si, kar hočeš, jaz te samo prosim, ne
jezi se preveč. Vse si videl. Za mene je vseeno, jaz
danes za vedno odhajam od tod. Za vedno grem vstran,
saj te ne morem več gledati, preveč sem kriv. Jaz ne
spim cele noči, grize me, trpim. Bojam se pogledati
človeku v obraz. Zato celo raje vem, da je prišlo vse
na dan.

ŠTEFAN: Dobro Dominik. O čem govorиш? Kaj je prišlo na dan?

DOMINIK: Saj vendar veš. Saj veš, c čem govorim. O tem, da bom
danes odšel, da veš.

ŠTEFAN: Pa zakaj, saj je zdaj že vse v redu!

DOMINIK: Pri naši hiši, da je zdaj vse v redu? Vse je narobe.

ANA: Kaj bi rad Dominik? Lepo pozdravi očeta, pozajtrkuji in se pripravi, da bosta šla skup v les na delo.

DOMINIK: Ali sta znorela ali kaj? Pri nas gre vse narobe. Jaz sem zaznamovan, pregrešil sem se strašno. Ata, kaj me ne boš pretepel, kaj ne boš udaril z roko po mizi. Kako bom ob rojstnem dnevu pogledal mami v oči. Ata, mene je tako sram.

ŠTEFAN: Dominik, poslušaj. Mi se ne smemo zgriesti med sabo, moramo si znati odpuščati. Glej, da bo od zdaj vse v redu, ostani pri nama, vse se bo uredilo.

DOMINIK: Nič se ne bo uredilo. Pri hiši je vse narobe, jaz sem kriv pred tabo, pregrešil sem se, že cela dva meseca je vse narobe. Samo, da ti nič ne vidiš.

ŠTEFAN: Kaj je zdaj to? Pakšna dva meseca?

ANA: Sta mar znorela? Kaj tečnariš, Dominik, kaj je narobe že dva meseca. Da se je moja mati obesila. Saj nimamo časa, da bi se sumničili in prepirali, delo je pred nami. Pomagati moraš očetu. Zdaj pa vsi k zajtrku.

ŠTEFAN: Jaz ne bom zdaj jedel. Sem že dovolj sit. V gozd grem podirat za zadrugo, ti mi pridi pomagat. Vzemi vrvi in pridi zadaj. In kruh in vimo prinesi. In dovolj neumnosti. Glejta, da bo od zdaj naprej red, sicer bom jaz v resnici prevzel besedo, madona bog. In od zdaj naprej pametno, sta razumela. (vzame klobuk in odide)

DOMINIK: Povej, Ana, kaj je to? Kaj je znorel? Kaj ni prej vsega videl? Saj je znorel, saj ne reče niti besedo. Zakaj naju ni pretepel, zakaj me ni nagnal, kaj je nor?

ANA: Kaj se ga bojiš. Kaj si nekaj silil s svojima dvema mesecema. Jaz sem se mu zlagala, da je bilo danes prvič in mi je verjel. Prisegla sem mu, pa je odnehal. Ti si se pa tako krčevito drli, da se bog usmili. Če boš tak, je konec. Če hočeva še biti kdaj skupaj, potem morava biti previdna.

- 27 -

DOMINIK: Pa kaj misliš še nadaljevati, draga moja? Po vsem tem danes bi ti še lahko nadaljevala. Jaz nikdar več, danes grem, pa naj bom še tako zaznamovan od tebe.

ANA: Nikamor ne boš, ljubi moj, nikamor, tu pri meni boš ostal, saj si samo moj, saj nimaš nikogar na svetu. Zakaj bi odhajal, tu imaš dom in tu imaš mene. In zapomni si, vse to tu gori bo nekoč tvoje, kakor sem zdaj jaz. On bi rad vse prodal in odšel v dolino. Če hoče, naj tako stori, toda midva lahko ostaneva tu, on naj gre. Ti boš gospodaril, ti boš moj, skupaj bova dělala.

DOMINIK: Kaj, zato bi me rada ulovila, da bi bil tvoj hlapec, da bi ti delal. Nikdar, danes sem se namenil. Odšel bom v mesto k mami in ji bom vse povodal.

ANA: In kaj se bo s tem spremenilo! Kaj boš imel od tega? Ostani pri meni, saj vidiš, da sem nora nate. Kaj si že želiš več tople postelje z mano, ki diši od slasti, saj se lahko plaziš po meni kolikor hočeš; saj pri meni pozabiš, da si na svetu. In svet je tako grd in je prav, če lahko človek malo pozabi. Ves ta vrh bo lahko nekoč najin, če bi on hotel oditi. Pridi, pridi k meni, zdaj ko je odšel, si lahko še enkrat moj.

DOMINIK: Pa kaj si čisto znorela ali so se ti možgani skisali? Zdaj bi še enkrat! Saj naju je komaj pred pol ure zatril, ko je prišel domov, ti pa si pravila, da je šel na občino. Vidiš, pa ni šel. Kaj pa, če zdaj ni šel v gozd, pa bo še enkrat prišel.

ANA: Zagotovo je šel v gozd. Verjel mi je, tudi tebi je verjel, da ni mogoče, da bi lahko to še počel, saj si bil tako prisrčno ganljiv, ko si vstopil in tako lepo deklamiral svojo jezo.

DOMINIK: Ana, kaj ne razumeš, da sem čisto resno mislil.

ANA: Mogoče, toda jaz si te želim, moram te čutiti na sebi, želim si te, vse trepečem od nevarnosti in od slasti. Pridi z mano...

DOMINIK: Kaj si znorela? Zakaj me mučiš, saj veš, da ne smem? Ti si moja krušna mati on pa moj oče.

ANA: Če bi ne bil on tvoj oče, ali potem bi?

DOMINIK: Mogoče.

ANA: Torej poslušaj, mali moj, on ni tvoj oče.

DOMINIK: Kaj praviš?

ANA: Si čul, on sploh ni tvoj oče.

DOMINIK: Zdaj se lažeš, da bi me dobila. Vsi ste mi pravili, da je moj oče, še sodišče mu je dokazalo, ko se je izmikal.

ANA: On ni tvoj oče, on sploh ne more biti oče. Prisežem, tokrat pa je to čista resnica.

DOMINIK: Ne laži se. To niso stvari, s katerimi bi se lahko šalili.

ANA: Ne povej mu, da sem ti povedala. A res je, on ni tvoj oče. Na sodišču je priznal, ker je taka reva. Ko si se ti rodil, on že dobro leto ni bil več s twojo materjo.

DOMINIK: Toda, kdo pa je potem moj oče?

ANA: Ne vem.

DOMINIK: Povej, ženska, kdo je moj oče!

ANA: Ne vem, saj te nisem jaz rodila, verjetno pa tudi twoja mati ne ve.

DOMINIK: Ženska povej, kdo je potem moj oče. Kaj ga mar nimam. Sem seme vrženo v zrak? Sem tu pri tujih, popolnoma tujih ljudeh, kaj nimam nikogar svojega? Sam, sam, brez svojih.

ANA: Tega, ti nismo hoteli prej povedati, da bi ne bil preveč žalosten. Toda, saj nazadnje ni važno, kdo je v kupljenih trenutkih ljubezni mater oplodil, ti si tu, pri nas si odrasel, naš si, moj sin, njegov sin, naš...

DOMINIK: Lažeš, saj ti ne verjamem, to praviš, samo da bi šel spet s teboj.

ANA: Kakor hočeš verjemi, verjemi če hočeš ali pa ne, toda res je.

DOMINIK: Sam sem na tem bregu. Pri popolnoma tujih ljudeh.

ANA: Toda, jaz ti nisem tuja. Dolgo časa sem ti bila kot preva mati. Sedaj lahko sam vidiš, da sem ti všeč. Saj sem vedno le zate živela, ko si bil dete in zdaj ko postajaš mož. Obsedena sem od tebe. Mogoče se ti zdim prestara, mogoče pregrda, toda pri tridesetih je lahko ženska še zelo dobra... Pridi!

DOMINIK: Saj grem. Saj mi nisi nič, saj mi tudi on ni nič, saj sem svoboden in sam. Pridi, pridi ti ženska neusmiljena, da te zdrobim, da se te nažrem. Saj sem zaznamovan od tega.

Zavesa

3. dejanje

Minilo je leto od prvega dejanja. Spet je Dominikov rojstni dan.

ANA: (v sobi pospravlja, ko pride Štefan iz službe.)

ŠTEFAN: Dobro jutro, kje je fant.

ANA: Na senu je spal, ni še prišel dol. Zdaj bo prišel.

ŠTEFAN: Naj se lepo uredi. Rojstni dan ima in njegova mati bo prišla.

ANA: Le kaj se toliko ženeš, da bi bilo vse v redu, ko pride ona?

ŠTEFAN: Saj se ne. Vsako leto smo tako uredili. Naj vsaj ona ne vidi, da je pri nas vse narobe.

ANA: Kaj je narobe, povej? Čaj ti ni prav?

ŠTEFAN: Ne delaj se neumna! Sama veš. Fant še kar naprej spi pri tebi, kadar me ni doma. Četudi si lani prisegala. Petnajstletnega si ga zvabila, da se plazi po tebi.

ANA: Prišlo je, ne da se pomagat. Bilo je močnejše od mene. Toda navzsezadnje, glej, je ostal tu, dela, pokoren nama, kaj še hočeš. Nič več ne govori, da bo odšel.

ŠTEFAN: Toda s kakšno ceno sva plačala to njegovo spremembo. Ne veš, kaka sramota je to za vso hišo. Vsi ljudje, ki so še ostali tu gori, se nam posmehujejo in nami-gujejo. To je sramota za našo hišo.

ANA: Saj ni čudno, da se nam posmehujejo. Saj so se nam že takrat, ko si ga moral sprejeti. Če bi bil takrat mož in babo nagnal, bi vsega tega ne bilo. Tako pa nam je bilo usojeno. Toda, saj se tebi posmehujejo povsod.

ŠTEFAN: Bomo videli, kako dolgo bo to trajalo. Povem ti, danes bom rekel njegovi materi Veroni, naj ga odpelje. Naj ga ima, jaz tega ne bom več gledal pri hiši. Dovolj je velik. Mi pa bomo to beračijo prodali, se preselili v blok.

- 30 -

ANA: Nikdar. Nič ne bo iz tega. Zato sem se v to spustila, da bi zadržala ta breg, to hišo. Kak blok, kaka betonska škatla! Si nor! Nikdrar, prej se obesim. Stokrat se prej obesim. Tu sem gospodinja, tam bom nič.

ŠTEFAN: Mislim, da bi bilo tako najbolje za nas. On pa naj se izuči.

ANA: Najbolje za nas, kaj pa bo z zemljo. Kaj pa je najbolje za ta breg, za brajde, za njivo, za drevje. In kdo ti bo sploh to kupil? Bolj te zanima posmeh, kakor hiša, bolj te skrbi prešuštvovanje kakor breg. Jaz bom ostala in mali bo ostal, da veš. In ti boš ostal? Glej, vse se bo uredilo. Še dobra tri leta pa bo šel k vojakom. Potem se bo vrnih, našel si bo žensko in bosta tu delala. Potrpi toliko časa.

ŠTEFAN: Kako napačni sto tvoji računi! Nikdar se ne bo vrnih, nikdar ne bo z mlado tu gospodaril, saj vidiš, da je premalo. In katera bo hotela k taki hiši. Zakaj hočeš zadržati nekaj, česar ni mogoče, ženska? Pustiva ga pri miru, naj sam odloči. In glej, da mati ne bo zvedela, kaj se je tu pri nas dogajalo.

ANA: Če ji le ne boš ti povedal. Ti s svojo tenko vestjo. Kaj ne vidiš, da moraš v tem prekletem življenju gristi okoli sebe, če se hočeš obdržati, taka je usoda. Ti pa bi rad vse rane samo blažil in bežal v nekake bloke.

ŠTEFAN: Lani sem ti rekел, naj bo red pri hiši. Nisem vaju več dobil skupaj, toda vse se mi zdi, da nikakor nisi prenehala z njim. Zdaj je čas, da usekam po mizi...

ANA: Ti bi raje usekal po mizi, kjer je treba. Doma se repenčiš že eno leto, drugod pa si ves prestrašen.

ŠTEFAN: Kaj misliš, kaj bi rada?

ANA: Poslušaj, misliš, da ne vem, kaka reva si, kako brez ponosa. Čuvaj si v nekem zakotnem podjetju. Vratar! Kdaj si že videl normalnega mladega moškega, da je bil vratar. To je za invalide in bolnike, ne pa za zdrave mlade moške s podeželja. Lahko bi bil gospodar pa si zadnja smet v podjetju.

- 31 -

Vsem se klanjaš v tisti vratarski kapi nesmiselni, vsem se prilizuješ. In zdaj bi rad še mene spravil dol. Nikdar. Sicer pa te morda tako imajo za invalida, ker ne moreš niti otroka narediti. Saj sploh nisi pravi ded, madona. In ti bi rad zdaj tu doma vladal, me kregal, mi grozil? Nikdar, ljubi moj! Malega bom obdržala, kako dolgo bom mogla.

ŠTEFAN: Bomo videli. Ko bo Verona tu, se bomo vse zmenili. Zdaj grem naproti. Potem se pa pripravi na pogovor. Na, tu mu daj pošto, spodaj pri vratarju je bila. Tu je odgovor na njegovo prošnjo za službo, da veš. Če boš taka, boš ostala sama tu gori, nihče ne bo hotel ostati s teboj.

ANA: Žemljo si izdal, mene si izdal, vse. Če bo tako se raje obesim.

ŠTEFAN: Seveda, to je še najlaže reči. (gre)

ANA: Saj bom znorela. Dominik! Dominiik!

DOMINIK: (pride, umit, počesan, urejen.) Dobro jutro, kaj je.

ANA: Dobro jutro. Nisi mogel priti k meni nočoj? Si moral spati spet na senu.

DOMINIK: Zadnji dan v tem tednu je delal ponoči. Lahko bi naju presenetil. In moj rojstni dan je danes, mama pride. Nisem mogel.

ANA: Zaradi mame, Kaj? Kaj je takšna svetnica?

DOMINIK: Toda, kaj bo, če bo izvedela.

ANA: Saj ne bo.

DOMINIK: Če ji le on ne bo povedal. Ti vedno praviš, da ne bo nihče izvedel, tudi zanj si pravila. Zdaj pa ve že on, vejo drugi ljudje.

ANA: Samo drugi ljudje te zanimajo. Kaj govorиш le o drugih? Tu sva midva, sama, sama sebi prepuščena, sama, drug od drugega zakleta. Če bi me imel res rad, se ne bi toliko brigal za druge.

DOMINIK: Saj te imam rad, mama. Ampak vsega se bojim.

ANA: Kaj mene se bojiš?

DOMINIK: Vsega se bojim, a najbolj tebe, imaš prav. Tebe najbolj.

ANA: Pa zakaj? Kaj ti nisem vdana, kaj ne moreš delati vsega z mano, kaj hočeš.

DOMINIK: Saj ravno zato. Strah me je postalo tvojih vročih beder, tvojega sopihanja, tvojega večnega daj, daj, daj. Saj vidim, da sem nor vate, da ne vidim več sveta okoli sebe, ko dvigneš krilo. S tem si me hotela naviti okoli prsta, da bi jaz ne bil več jaz. Saj vem. Pri hiši je vse narobe.

ANA: To pravite zdaj že vsi. Vse se vam zdi naenkrat narobe. Pa uredite ta prekleti svet, da bo prav. Pa spremenite svet, naredite, da bo zemlja spet nekaj vredna, da boste vsi želeli ostati na zemlji, naredite kaj.

DOMINIK: Ne gre za zemljo, za nas tri gre. Za vaju dva, za мене. Poglej, on naju je zalotil, pa ni nič storil. Prisegla sva, da bova prenehala, ti pa kar naprej. Še zdaj bi se me zvlekla nase, če bi bil jaz za to. Ti kar ponoriš. On pa nič. Nazadnje bom pomislil, da sta zmenjena. Moral bi me premlatiti, nagnati od hiše, ubiti bi moral koga, to bi bilo normalno, ne pa da je tiho, da se kvečemu zadira.

ANA: Saj bi te rad spravil proč, pa jaz ne pustim. On se vda v stvari, jaz pa ne, dragi moj. Jaz se borim, borim ko živina. V življenju se je treba gristi, on pa se noče. Samo glej, kake so koklje. Nekaterim lahko vrane odnesajo vse piščke, pa samo žalostno hodijo okoli in kokodakajo svoj kokoko. Druge pa so hudičeve, se derejo, koljejo, zaganjajo v vrane... kavka lahko odnese največ enega, pa že pridemo mi... Tako je to. On se je vdal in bo vedno nergal in bo vedno trpel. Davno bi nas že spravil v doliko v kak blok, če bi se jaz ne borila. Toda jaz grizem in se kolje. On bi se te rad že znebil, ker mu rasteš čez glavo, a jaz te ne dam.

DOMINIK: A, zato gre torej. Zame se tepeta, zame se kregata. Bi me imela pri hiši ali ne. Kot kako živino. Tudi ona bi me vžela, zdaj ko sem velik. Saj nisem več človek,

- 33 -

A, za to gre torej. Zame se tepeta, zame se kregata. ~~Bi me~~ ~~z~~ predmet sem, za katerega se kregate. Saj sploh nisem sam svoj. Le orodje sem v twojih rokah, z menoj se upiraš njemu. Če pa bi slučajno odšel, bi rada med bedri obdržala mene, da bi ti pomagal garati tu na bregu, tako je to, ne.

ANA: Ni tako, mali moj. Upala sem, da si videl, da ni le to. Pa nisi, ker si tak, ko vsi moški. Mar misliš, da sem res taka kot twoja mati, da sem samo zaradi potrebe to delala. Se ti ni nikdar zazdelo, da te imam res rada, da se ti dajem iz naklonjenosti, ker ne morem brez tebe, da si moj in jaz twoja. Da ne moreva drug brez drugega.

DOMINIK: Pa morava zaradi tega kar naprej početi tisto reč. Moram res biti kar naprej na tebi.

ANA: Tako je torej, tebi je tega dovolj. Naveličal si se, ti si želiš, da bi hodila po večerih po zarah, se držala za roke in gledala mesec. To bi bilo bolj za twoja leta, kaj. Toda povem ti, vse take reči, vsi ti sprehodi, vse to se konča tako, kot delava midva. Ljudje povsod počenjajo le to.

DOMINIK: Skozi taka očala torej gledaš svet. Zate je samo to na svetu, kakor da je to edino, kar nama še ostane, edino kar imamo. Kaj res misliš, da ni na svetu česa več kot dvoje nagih teles v postelji?

ANA: Ne poskušaj biti čist. Poslušaj, povedala ti bom še nekaj, česar še morda ne veš, ti mali učenjak. Očitaš mi, da gledam življenje le skozi oneglavljenje v postelji. Samo to vidiš. Tega pa ne vidiš, da nimam tu gori ničesar od življenja. Jaz vem, kaj je kino, kaj je ples, kaj je veselica. Nikdar me ni Štefan peljal nikamor s tega brega, ker se je menda bal zame. Dvakrat sem bila v kinu in nikjer drugje. Ti si bil že s šolo večkrat v kinu, v mestu si bil v gledališču, na morju v koloniji. Vse smo storili, da bi nam ne očitali, da ne skrbimo zate kot za svojega. Pa ni bilo vedno dovolj denarja. Sam veš, da midva nisva tega nikdar imela.

DOMINIK: Seveda vem.

ANA: Saj ne pravim zaradi tega, da bi ti očitala, saj si najin, saj si moj. Toda ti mi ne smeš očitati, če je prišlo do tistega. Res sem te imela rada, a nikdar tako kot mora imeti mati rada svojega pravega sina, to boš morda razumel. Zaradi tega se mi ni zdel tak greh, ko sva začela. Če je prišlo do tistega, je prišlo zato, ker mi siromaki drugega ne znamo. Kako bi se sprehajala s tabo, ko bi naju vsi gledali, pa tudi časa ni. Svinje bi krulile lačne. Za tisto, pa je vedno čas. Mi siromaki nimamo drugega užitka, kaj ne vidiš. Veš, zakaj je bilo pri siromakih vedno toliko otrok. Ker drugega veselja poznali niso in si ga niso mogli privoščiti. Kadar so se hoteli malo poveseliti, so vneli iz kleti malo kislice z brajd, kaj popili, potem pa uživali drug na drugem. Ta užitek je zastonj, vsak pa rad uživa, da veš. To je pri roki in zastonj, zato ni davka, niti lepe obleke niso potrebne. Če pa hočeš iti na veselico, moraš biti lčpo oblečen, pa še za denar ti je žal. Zato se taki, kakor je tvoja mati, ne smejo zgražati, tudi če bi vedeli, kako je med nama. Nihče me nima pravice za to obsojati. Na kake načine se vse drugi zabavajo, jaz imam vsaj to pravico.

DOMINIK: Kaj za zabavo je šlo?

ANA: Ni. Samo pravim ti, kako je to pri takih, ko smo mi. To je edino kar imamo in ni treba plačati. Če bi bila v mestu, bi ga morda varala tako, da bi se potepala ali vozila okoli z avtom. Zato ti pravim, da ne boš pravil skozi kaka očala gledam svet.

DOMINIK: Kako preprosto gledaš ti ha to. Jaz pa se čutim zaradi tega preklet, razbičan, uničen. Zame je to usodno, vse nekaj več kot kaka vožnja za avtomobilom. Mene je strah teh tvojih beder, tvojega hropenja, tvojega jemanja... Meni se vse že gnusi. Od tega se čutim ujet, ne svoboden... Bojim se, da se me s tem polaščaš.

- 35 -

- ANA: Kake učene besede! Nesvoboden, polaščen, gnus... To imaš od svojih knjig, ti učenjak. Da bi ni treba pogledati resnici v oči pa bežiš v knjige.
- DOMINIK: Moram se izobraževati naprej. Ne morem živeti ko divja trta. Draga, če bom vedno zabit, bom vedno moral ostati tu gori.
- ANA: Ali si kje prosil za službo, za sprejem v šolo?
- DOMINIK: Nisem še, a bom.
- ANA: Lažeš, misliš, da ne vem. On ti je danes prinesel pismo iz podjetja.
- DOMINIK: Kakšno pismo, kje ga imaš?
- ANA: Tu ga imam.
- DOMINIK: Sem ga daj, daj mi ga.
- ANA: Je kaj takega, česar jaz ne smem videti. Kaj skrivaš pred mano?
- DOMINIK: Sem daj.
- ANA: Ti ne smeš imeti zdaj pred mano nobenih skrivnosti več. (odpre ovoj) "Vašo prošnjo smo obravnavali in vam sporočamo, da se oglasite v kadrovskem oddelku našega podjetja. Ustno se bomo pogovorili o pogojih štipendije in o sprejemnem izpitu. Sprejemni izpit bo iz matematike, materinščine in fizike."
- Kaj to pomeni, kam si vložil prošnjo? Za kako šolo?
- DOMINIK: Samo zanimal sem se za pogoje za vpis v industrijsko šolo.
- ANA: Nikdar, ti boš ostal tu. Ti boš vedno ostal tu. Nikakršne šole ne boš videl. Nikdar. (vsa divja raztrga na drobne kosce pismo.)
- DOMINIK: (se prestraši, ko jo gleda) Ti si nora, ti si zblaznela.
- ANA: Nikdar, razumeš nikdar. In dovodj mi je teh tvojih pisem za mojim hrbitom. In teh tvojih knjig. Zato si tiščal celo zimo v knjigah, da bi lahko za mojim hrbitom opravljal neke izprite. Potuhnjenec. Na, tu imaš svoje knjige (jih jemlje iz predala, jih cefra, meče po tleh), na tu imaš svojo učenost. Preklete knjige, preklete šole te so nam uničile zemljo.

Vsak, ki je povohal v knjige, bi rad bil gospod. Nikomur ni več za delo, vsak bi jo rad pobrisal z zemlje. Jaz bi uničila vse knjige, podrla vse šole, ker učeni ljudje ne marajo zemlje. Knjige so smrt za zemljo.

DOMINIK: Pusti moje knjige. Saj ti si nora, ti si blazna.

ANA: Zaradi knjig boš odšel vem, ne zaradi njega ali mene. Knjige te bojo spravile od doma.

DOMINIK: Saj ne morem ostati zabit, kakor si ti.

ANA: Ponovi! Kaj praviš. Zabita, da sem.

DOMINIK: Samo poglej se, kaka izgledaš. To pismo si raztrgala s tako ihto, s takim besom, da sem videl, da bi lahko z enako ihto raztrgala tudi mene, vsakega, ki ti stope na pot. Nad knjigami si se tako neintelegentno znašala, da me je postal strah. Tako bi uničila mene. Ti si strašna. Ti si blazna.

ANA: Oprosti, zaneslo me je. Zazdelen se mi je, da so knjige krive, ker bom odšel. Bojam se, da bom ostala sama. (zdaj je že precej strta)

DOMINIK: Če boš taka, kot si bila malo prej, bom res odšel.

ANA: Saj misliš oditi, ne glede na to, kaka sem. Saj vidim, kako se za mojim hrbtom dogovarjša. Kako me izdajaš.

DOMINIK: Saj poskušaš, da te ne bi izdal.

ANA: Boš me, boš, ker si tak kot vsi moški. Ker si pravi moški. Odšel boš in me pustil samo z malim.

DOMINIK: Kaj praviš?

ANA: Moški takrat žensko vedno pustite samo. Tudi tvoj oče je pustil tvojo mamo samo.

DOMINIK: Pa kaj govoriš? Se ti blede?

ANA: (izgubi potrpljenje, spet je stara Ana) Tako je ja! Otroka bom dobila. Noseča sem s tabo. Otrok še, pa je že spočel otroka. Bom vsaj vedela, kako je biti pravamati.

DOMINIK: (zgrožen, prestrašen) Ne, saj to ni res, vem daš to ni res, to je spet tvoj trik, da bi me zadržala, samo s takimi zvijačami me ne boš.

- 37 -

ANA: ~~To nì kexx že si sì sì xxixxixxixx sa~~ Saj je vseeno, če ti verjameš ali ne. Otrok je v meni, da veš. Tu notri bo živelo, bo brcalo. Ti si zdaj priklenjen na ta breg. Če boš odšel, boš pustil tu otroka. Pustil ga boš samega, če boš tak kot je bil tvoj oče. Saj si nezakonski, lahko tudi spočneš kakega nezakonskega.

DOMINIK: To ni res, to si si izmisnila, saj je nemogoče. To ne sme biti res. Saj nimam še niti sedemnajst let. Ne laži se ženska. Nimam te rad, sovražim te, joj, kako te sovražim, najraje bi te ubil... (se zakadi vanjo)

ANA: Kar daj, a tu notri bo brcalo, na trati zunaj bo kričalo...

DOMINIK: (jo tepe) Kurba, taka si, to si hotela, zdaj se pa še lažeš. Vedno si pravila, da se boš obesila, zakaj se nisi. Ne misli, da bom zaradi tega ostal. Nikdar. Ne bom ostal, ker se te bojim, ker se mi gnušiš, ker te sovražim.

ANA: (kriči ko nora) Dovolj, dovodj, vstran roke. Nihče se me ne bo dotikal. Ti smrkavec si položil roko name, ki sem ti brisala rit, te učila hoditi, sem ti dala vse. Vstran, ali pa te ubijem s sekiro. Vstran. Prestrašil si se. Ni ti do otroka, kaj? Ni ti do zemlje, kaj? Do mene še najmanj. Dobro, moja računica je bila napačna. Moram sprejeti nase. A roke vstran od mene, razumeš. Izgini mi izpred oči! Vstran, vsi vstran. Če je moje življenje napaka, moram sama trpeti. Lahko izginete vsi, kamor hočete. Saj sem nezadnje zaslužila boljše življenje, kakor ga imam tu z vama, ki sta moška. Dve egoistični riti sta vidva. Grem, obesila se bom, kakor mati. Saj poje čuk pred hišo. Ti pa samo vstran, mali, samo vstran od mene, ne dotikajte se me. (gre)

- 38 -

DOMINIK: Pojdi, le pojdi se obešit! s tem obešanjem me izsiljuješ od prvega dne. Za vsako figo praviš, da se boš obesila, zakaj se že ne. Tam v prikleti je voža, kar daj, lisica zvijačna... (se zlomi) Kaj delam, kje sem pristal, kaj govorim? Kam vse to pelje. Mama, kje si moja prava mama. (pobira knjige in jih zлага.)

VERONA in ŠTEFAN prideta. Ko ju Dominik zagleda zakriči proti materi: "Prekleta, prekleta, zakaj si me rodila takega!" in zbeži iz sobe.

VERONA: Kaj pa mu je?

ŠTEFAN: Saj sem ti pravil med potjo, da je tu vse narobe. Pri hiši je norišnica. Morda sta se spet prepirala. Ne skrbi, saj bo prišel sem. Kaj pa je s temi knjigami? (jih tudi pobira in daje v predal) Povej mu, ko boš sama z njim, da jaz nimam nič proti, če ga odpelješ. Saj za tako mladega fanta res ne more biti najboljše tu gori. Kaj imaš v kovčku, da je tako težek?

VERONA: Minčku sem prinesla nekaj oblek za rojstni dan.

ŠTEFAN: Saj tudi pri nas ni gol.

VERONA: Prinesla sem mu moderne hlače.

ŠTEFAN: Saj ni važna moda. Toda saj vem, koliko so tebi vedno pomenile obleke. No, zdaj ga boš lahko oblačila, kakor boš hotela.

VERONA: Če bo le ona pustila.

ŠTEFAN: Morala bo. Danes bom naredil red. Morda fant ne bo takoj hotel...

VERONA: Bo, bo. Saj je že lani rekел, da ostaja le razadi vaju...

DOMINIK: (priteče) Ata, ata! Ona, mati so se obesili. Gori v skedenju visi.

ŠTEFAN: Kaj? Kje je nož? (pograbi nož) Ana, Ana... (steče ven)

VERONA: Dominik, Minček...

DOMINIK: Pusti me! (steče za Štefanom)

VERONA: (stoji nekaj časa ko vkopana, potem začne jemati iz kovčka obleke za Dominika)

Čez čas prinese Štafan Ano in jo počasi nese čez oder v sobo, kjer sta vedno spala. Z njim pride tudi Dominik.

VERONA: Prosim sin, obleci se im pojdi takoj z menoj. V tej hiši straši, saj sam vidiš. Tu bo uničena twoja mladost, tu imajo vsako leto mrljača. Pojdi z menoj v mesto, ne smeš več ostati tu.

DOMINIK: Ti, si vsega kriva, ki si me rodila. Misliš, da se boš s temi prekletimi hlačami in puloverji odkupil za vse svoje laži. Ne maram cunj (jih odrine in razmeče), ki jih je plačal nekdo, ki se je plazil po tebi.

VERONA: Molči, s temi besedami prenehaj! Kake umazane besede so to! Ne smeš tako govoriti.

DOMINIK: Saj vem, ti nisi vajena grdih bruatalnih besed, kaj. Twoje uho je občutljivo. Toda misliš, da ne vem, kakšno je življenje takih, kot si ti. Kolikokrat so te le moški Kloftali, suvali v zadnjico, kolikokrat si bila ponižana, mama. Misliš, da ne vem. Nič ti ne pomaga, da se tako opičje oblačiš.

VERONA: Kaj si znorel, kako pa govorиш z mano? Saj si moj sin!

DOMINIK: Kako bi pa moral govoriti. Bi ti moral biti hvaljen, da si me podtaknila popolnoma tujim ljudem, da si me dala v rejo kot žival.

VERONA: Kako tujim ljudem. On je vendar tvoj oče.

DOMINIK: Pa kaj misliš ti kar naprej lagati, amama? Jaz nisem nikaka twoja stranka, mama, da se mi lažeš. Jaz sem tvoj sin, torej se mi ne laži kar naprej. Vsa ta twoja laž, neodkritost vse to nas je pripreljalo semkaj, kjer smo danes. Vem, da ni on moj oče. Ana mi je povedala. Morda je bil moj oče kak oficir s triperjem, morda kak sentimentalni študent, mogoče župnik, vojak... Misliš, da ne vem, da me še ni žrlo. Ti pa mi prideš sem z nekimi nesmiselnimi oblekami po modi, pčeta mi raje pokaži.

VERONA: Jaz te več ne spoznam, ne razumem te kratkomalo. To ti je ona nazvezila, ker je vedno imela nekaj proti meni, ona ima proti vsakemu kaj...

- 40 -

DOMINIK: Predvsem, ona je mrtva. In pri nas je navada, mama, da govorimo lepo o mrtvih ljudeh, da veš. Drugič pa sem trdno prepričan, da je bilo res. In poslušaj še dalje, mama. Ona se je obesila zaradi mene. Že celo leto sem počel to, kar ti počenjaš vse življenje. Spal sem z njo in počel tisto. Vidiš, da sem tvoj pravi sin, pritisni me na srce...

VERONA: Niti besede več, niti besede več. Naj te bo sram, še hvalil se boš zdaj s tem. Pustila sem te na deželi, da bi se ne umazal od vsega tega v mestu, zdaj vidim, da je tu še slabše. A, takā je bila, fanta si je spravila nase... Saj je tu bil pravi bordel...

DOMINIK: Mama ne govorí tako. V tej hiši je mrlič. Ona ni imela nikdar nič od življenja. Ti in jaz sva uničila to hišo, mar ne razumeš.

VERONA: Koneč besed in z mano!

DOMINIK: Saj bom šel odtod, oja. Izginil bom iz teh krajev. Toda k tebi ne bom šel nikdar. Ti prosim samo odidi, najbolje je, če zdaj takoj greš... Odidi, pred to hišo poj je čuk.

ŠTEFAN: (pride iz sobe. Molči. Nerazumljivo gleda okoli sebe):
Kaj kričite v tej hiši!

VERONA: Štefan, vem, kako ti je. Oprosti, če sem ti kaj hudega storila. Ne bodi preveč žalosten. Zdaj grem. Sedaj bi mi trije mogoče lahko na novo začeli. Dominik in midva. Premisli, saj imaš dovolj časa. Lahko bi popravila, kaj sem ti hudega storila. Čakala te boj. In fanta bo treba trdo prijeti, da bo prišel na pravo pot, da ne bo taval, kakor sem jaz...

ŠTEFAN: Kaj govori ta ženska? Kdo govori tako na glas v tej hiši? Kaj ne veš, da se je moja žena obesila? Ane ni več. Te Ane, ki je toliko pretrpela in pregarala in je hotela živeti, nje mi več. In kaj zdaj govori ti, ženska, ki si uničila nain zakon. Kaj govorиш? Kaj ne veš, da leži tam notri ona mrtva. Tako j odtod, ženska! Tako j odtod, ali pa te ubijem!

- 41 -

- VERONA: Saj me veš, kaj govorиш. Žalost ti je zmešala glavo.
ŠTEFAN: Pa še prav dobro vem. Takoj odtod, ali pa te zakoljem.
Vsi vstran Izgini! Izgini! Tudi smrkavec...
VERONA: Saj grem. Toda to je neolikano, to je neintelegentno,
prišla sem na obisk.ŠTEFAN: (zarjuje ko ranjen srnjak) Izgini, ven, ven vse, pusti-
te naju z Ano sama, vstran, vstran...
VERONA: Najbolje, da grem, pojdi Dominik, pojdiva, saj je zno-
rel.
DOMINIK: S tabo ne grem. Ona je bila moja mati in vse.
VERONA: Saj že grem. To ni hiša, to je norišnica.
ŠTEFAN: Ven! (Verona izgine) Zdaj pa še ti. (Dominiku)
DOMINIK: Saj že grem, ata.
ŠTEFAN: Jaz nisem tvoj ata. Mar ne veš. (molk) Kaj si ji sto-
ril, povej, človek božji, kaj si ji storil.
DOMINIK: Hotel sem dediti. Povedal sem ji, da bom odšel in ža-
lil sem jo, ko sva se prepirala.
ŠTEFAN: Zakaj, le zakaj? Zakaj smo tako nesrečna hiša?
DOMINIK: Rekla je, da bo imela otroka z mano. Pa mislim, da ni
bilo res. Sicer pa bo to pokazala obdukcija.
ŠTEFAN: Nikdar ne bom pustil, da bi rezali po tem telesu. Nik-
dar.
DOMINIK: Oprosti.
ŠTEFAN: Zakaj si delal to z njo? Si jo imel rad?
DOMINIK: Ja. Pa tudi bal sem se je. Potem me je postalo vsega
strah. Najbolj sem se bal tebe.
ŠTEFAN: Zakaj. Saj ti nisem ničesar storil.
DOMINIK: Saj ravno zarađi tega. Nisem mogel verjeti, da si la-
hko tak. Ko si naju prvič našel skupaj, bi me moral
premlatiti, nagnati, ubiti. Mene je bilo strah, mislil
sem resno, ko sem prišel čez čas v sobo. Ti pa si samo
rekel, da naj bom pameten in si šel v les podirat. Še-
le tedaj se je začela groza zame, ko sem vedel, da za
vse veš, pa ničesar ne storiš.

- 42 -

- ŠTEFAN: Včasih sem se tolažil, veš, da so to le hude sanje. Da bo minilo. Mislij sem tudi, da je beg kriv, da je zaradi zemlje taka. Hotel sem biti samo dober človek, hotel sem vsakemu dobro, tudi twoji materi, tudi tebi tudi njej, premalo sem bil vedno odločen, to zdaj vidim. In ravno zaradi tega, sem storil veliko slabega,
- DOMINIK: Jaz še zdaj mislim, da si dober človek. Med vsemi nami si najboljšil Res pa je, da je bilo slabo za nas, da smo se vedno samo žrli.
- ŠTEFAN: Najbrž sem se res zmotil. Kajti ona leži notri mrtva. Res je bila včasih grozna, toda nisem verjel, da se bo obesila.
- DOMINIK: Tudi jaz ne, četudi je imela to večkrat na jeziku. Vedno mi je grozila, če sem hotel oditi, ali če nisem šel z njo. Zdaj vidim, da smo najbolj ogrizli tebe.
- ŠTEFAN: Mene ne, jaz sem živ. Nje pa ni več. Te divje ženske niv več. Najhuje je, če nekoga ni več, veš.
- DOMINIK: Ona je vsaj rešena, naju pa še vse čaka. Tebe samote, mene pa še vse drugo.
- ŠTEFAN: In kaj bova zdaj? Pokopati jo morava, kot se spodobi.
- DOMINIK: Jaz odhajam. Ne mogel bi preživeti več tu nti ure.
- ŠTEFAN: Kam pa greš, fant?
- DOMINIK: Zdaj bom šel v mesto iskat delo, ko bom večji bom odšel v tujino. Tam zunaj med drugimi ljudmi, tam bom mogoče lahko živel...
- ŠTEFAN: Ne silim te, toda zdaj bi lahko ostal... .
- DOMINIK: Ne smem. Midva morava narazen, saj naju loči ona. Sicer pa bi skoraj lahko ostala skupaj, ker sva si popolna tujca. Ko sem še mislil, da si moj oče, sem bil še bolj nesrečen. Nekako sram me je bilo pred tabo, kriv sem se čutil. Najprej zaradi mame, ker me je vsilila, potem pa zaradi onega z Ano. Po eni strani sem si kar oddahnil, veš, ko mi je povedala, da nisi moj oče. Zavedel sem se, da nisi od nikogar, da sem sam ko osat na njivi. (vstane in vzame nekaj malega stvari.)
- ŠTEFAN: Ne boš počakal na pogreb?

-43 -

DOMINIK: Ne smem. Lahko bi me še kaj prijelo, pa bi ostal. Lahko bi se še spomnil, da si me včasih nosil na ramah, me poljubljal kot pravega sina, da si hodil z mano v gozd. Njo pa lepo pokoplji. Še samo malo jo bom pogledal. (gre v sobo, Štefan zasluti, da ostaja res čisto sam) Čez čas, se Dominik vrne.)

ŠTEFAN: Greš?

DOMINIK: Ja. Kaj boš pa zdaj ti?

ŠTEFAN: Še ne vem. Preveč sva govorila. Vse moram še urediti.

DOMINIK: Kaj boš potem? Boš ostal tu?

ŠTEFAN: Kaj bo usoda prinesla. Mogoče bom šel dol.

DOMINIK: Zapomni si, da bi bil jaz najbolj srečen, če bi bil ti res moj ata.

ŠTEFAN: (molči)

DOMINIK: Vidiš, zdaj pa res grem.

ŠTEFAN molči, Dominik gre.

ŠTEFAN: No, zdaj sem sam. Danes so trije za vedno odšli.

Gre v sobo, a se kmalu vrne. Bega, videti je, kot bi se ga lotevala groza. Zunaj se oglasi čuk. Štefan odpre vsa okna in vrata. Zunaj poje čuk.

ŠTEFAN: (od okna do okna) Pridite, pridite, sosede, bomo dali ženo na pare! Bomo dali ženo na pare! Prinesite sveče, boma dali ženo na pare. Pridite v črnih rutah, ona je mrtva! Pridite, jo bomo dali na pare!!!

Dolgo, zelo dolgo nikogar ni. Sam je, brez odmeva. Šele čez čas pridejo ženske.

L.ŽENSKA: Oče naš, kateri si v nebesih, daj pokojnici večni mir in pokoj!

VSE ŽENSKE: Posvečeno bodi tvoje ine, pridi k nam tvoje kraljestvo, zgodi se tvoja volja kakor v nebesih tako na zemlji...

1.Naj ji odpusti vse grehe in ker si je sama vzela življenje.

VSE ŽENSKE: Ne pelji nas v skušnjavo, temveč reši nas vsega hudega...

1.ŽENSKA: Naj več ne poje čuk pred to hišo...

VSE ŽENSKE: Naj ne poje čuk pred to hišo, temveč reši nas vsega hudega, amen.

Konec